

ROLUL FAMILIEI ÎN CONSUMUL DE DROGURI LA TINERI

Francisc MAIER¹

maier456@yahoo.com

ABSTRACT: The article proposes to identify, on the basis of the consultation of the specialty literature, the factors which influence the consumption of drugs amongst teenagers, as well as the sense in which their main dimensions act. The studies performed on teenagers (Rascanu R (2008) *Addiction and Drugs-theoretical and ameliorative clinic aspects*, Bucharest, Publishing House Universitatii, p. 26.) highlighted amongst the internal causes of drug consumption: the curiosity, the temptation in the form of the „forbidden fruit mechanism”; the desire of high sensations; the lack of maturity/responsibility; personal problems, troubles, despair, loneliness, the lack of friends; boredom; the lack of some interesting preoccupations; emo girls /the need to stand out; and the external causes are: the ill-fated influence of the entourage, of the „fishy” group of friends, of the unfavorable family climate, the reduced educational and cultural level; the lack of information or skewed information with regard to drugs; the imitation of film models, from newspapers or magazines. The drug consumption is tightly related to life problems, to the questions and searching of the teenagers and young. The most important social entourages are: the family, the school and the group of entourage. So the drug consumption amongst teenagers represents one of the challenges with which the humanity has to confront, its direct and indirect effects designing it as a worrying phenomenon.

KEYWORDS: drugs, teenagers, temptation, entourage.

În ultimele decenii, în viața familiilor, au avut loc schimbări profunde generate de factori diverși (șomajul, venituri reduse, situațiile de criză provocate de numărul mare de divorțuri etc.) care au contribuit/pot

¹ Prof. drd. ing., Universitatea din Oradea, Școala Doctorală de Științe Sociale, Școala Gimnazială Vetiș-Decebal, județul Satu Mare. Această lucrare este elaborată și publicată sub auspiciile Institutului de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română ca parte din proiectul co-finanțat de Uniunea Europeană prin Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013 în cadrul proiectului Pluri și interdisciplinaritate în programe doctorale și postdoctorale Cod Proiect POSDRU/159/1.5/S/141086.

contribui la creșterea numărului persoanelor care își găsesc refugiul în consumul de droguri.

Pe de o parte, funcțiile obișnuite ale familiei s-au schimbat. Tot mai multe sarcini sunt preluate de diferitele instituții sociale. Ca urmare a relațiilor sociale schimbate, a crescut rolul sferei sociale, iar sarcinile sale s-au înmulțit. Pe de altă parte, se diminuează funcția de protecție a familiei deoarece părinților le rămâne mai puțin timp pentru copii, ambii fiind angajați în sarcini extrafamiliale. Astfel, educarea copilului, formarea sa nu este atent îndrumată în mediul familial, în schimb școala nu își poate asuma rolul familiei.

S-au produs modificări și în dimensiunea, structura și durabilitatea familiei. În locul familiilor lărgite, ce cuprindeau mai multe generații, relații de rudenie ample, au apărut familiile nucleare, formate din părinți și copii. Odată cu creșterea numărului divorțurilor a crescut și numărul familiilor monoparentale, în care ori locul tatălui, ori cel al mamei rămâne neocupat. Numărul căsătoriilor a scăzut drastic (6/7 căsătorii la 1000 de locuitori). În interiorul familiei se schimbă și relațiile dintre membrii ei. Stilul de viață „modern” și pierderea armoniei a făcut să scadă semnificativ potențialitatea rezolvării problemelor familiale.²

Schimbările din familie sunt consecințe ale schimbării societății. Modernizarea, urbanizarea, industrializarea, educația, toate acestea contribuie la transformarea rolului familiei. S-au destrămat structura socială și modul de viață tradiționale, s-a schimbat ordinea conviețuirii în cadrul comunității, în zilele noastre devine mai puternică societatea de consum și punctul de vedere individualist. Acesta a însemnat și schimbarea ordinii valorilor sociale. Schimbarea modului de viață și a ocupației a spart continuitatea culturală și socială.³

Primatul familiei ca grup reprezintă o verigă importantă între individ și societate. În caz ideal, familia este intactă structural și funcțional: respectiv, părinții trăiesc împreună, și sunt capabili să asigure pentru copii lor siguranță sufletească, morală și materială. Familia transmite valori,

² Georgeta Ghebre, *Regim social-politic și viață privată (familia și politica familială în România)*, în <http://ebooks.unibuc.ro/StiintePOL/ralu/10.htm>;

³ Formoso, D., Gonzales, N.A., Aiken, L. S. (2000): *Family conflict and children's internalizing and externalizing behavior: Protective factors. American Journal of Community Psychology*, 28: 175–199

model de comportament, transmite experiențe trăite, adică îndeplinește, totodată, și funcții sociale.⁴

Cercetările naționale și internaționale scot în evidență existența mai multor straturi la nivelul influenței parentale.⁵ În viața familiilor pot exista evenimente ce pot conduce la consum de droguri. Evident, acesta nu înseamnă că în orice familie disfuncțională copilul va deveni consumator de droguri.

De asemenea, monitorizarea parentală a fost asociată cu probleme comportamentale. Dacă copiii se simt neglijați sau ignorați, se amplifică posibilitatea ca ei să se implice în comportamente riscante, deoarece monitorizarea comportamentului este absentă. Acest fapt poate contribui la apariția unor comportamente care să genereze probleme legate de droguri.⁶

*Factorii de risc în ce privesc familia (predictorii) sunt*⁷:

- obiceiuri de educare ale părinților (indulgența exagerată, sau opusul);
- structura familială distrusă (divorț, familii nou formate, familii monoparentale, etc.);
- proasta relație cu părinții (inexistența unei relații strânse);
- lipsuri, probleme sentimentale, sufletești, sărăcie sentimentală în relațiile familiale;
- mediu familial viciat (violență în familie, violență fizică și sexuală);
- utilizarea de către părinți de substanțe psihoactive și atitudinea lor față de acele substanțe.

Cercetările mediului familial al tinerilor au analizat mai mulți indicatori: *structura familială, devianțele din interiorul familiei, dizarmoniile din interiorul lor.*

Structura familiei

Una dintre cauzele consumului de droguri o reprezintă *dezorganizarea structurii familiei*. Familia care nu este completă reprezintă un factor de risc

⁴ Fitzpatrick, K. M. (1997): *Fighting among America's youth: A risk and protective factors approach. Journal of Health and Social Behavior*, 38: 131–148

⁵ Dekovic, M. (1999): *Risk and protective factors in the development of problem behavior during adolescence. Journal of Youth and Adolescence*, 28:667–685

⁶ Blume, A. (2011). *Consumul și dependența de droguri. Ghid practic de evaluare, diagnostic și tratament*, Iași: Polirom, p. 75–76

⁷ Lorion, L.: (1991.): *Prevention Research. In: Drug Abuse and Drug Abuse Research. The Third Triennial Report to Congress from the Secretary, Department of Health and Human Services. NIDA, Rockville, Maryland*, 31–45

pentru consumul de droguri în rândul tinerilor, cu mențiunea că uneori și în familiile complete, întregi nu întotdeauna există armonie.⁸

Valoarea prevalenței de viață a consumului substanțelor interzise este scăzută în rândul tinerilor crescuți în familii întregi, complete, în schimb este ridicată în rândul celor care trăiesc în familii restructurate.

Studiile recente ale HBSC⁹ (Health Behaviour in School-Aged Children) din 2006 arată că un sfert dintre adolescenți trăiesc în familii monoparentale, în mare parte într-un model familial caracterizat prin lipsa tatălui. O parte dintre adolescenți nu trăiesc cu părinții biologici, ci cu rude, părinți adoptivi. Procentul familiilor alcătuite din mai multe generații este scăzut.

Pentru tinerii care trăiesc cu ambii părinți biologici, probabilitatea să recurgă la consumul de substanțe interzise este mai scăzută. Punctul de vedere al cercetătorilor este diferit în ce privește pe tinerii care trăiesc cu un părinte, respectiv când unuia dintre părinții biologici i se atașează un părinte vitreg. Unele cercetări arată că obiceiurile de consum ale unor tineri dintr-o familie monoparentală sunt asemănătoare cu cele dintr-o familie nou formată, restructurată. Pe când, după alte cercetări, familiile monoparentale prezintă un factor de risc ridicat, în schimb restructurarea familiei prezintă un risc și mai mare.¹⁰

După R. Campbell, divorțul provoacă la copil o asemenea ruptură, dezamăgire, căreia, singur, nu este capabil să-i facă față.

Procentul tinerilor care consumă droguri este peste medie și în cazul adolescenților care nu trăiesc la persoane care le sunt rude sau la cei care trăiesc cu mamă vitregă.

Analizând rolul *structurii familiale* în consumul de substanțe interzise de către adolescenți, se poate reține ideea potrivit căreia familia completă, în care fiecare părinte își exercită rolul familial în condiții normale exercită un rol protector împotriva consumului de substanțe interzise, iar adolescenții care trăiesc în familii în care lipsește unul din părinții biologici sunt mai expuși la pericol.

⁸ Formoso, D.-Gonzales, N.A.-Aiken, L.S. (2000), Idem, 28: 175–199

⁹ HBSC Overview. <http://www.hbsc.org/overview.html>

¹⁰ Ackerman, B. P.-D'Eramo, K. S. -,Umylny, L.-Schultz, D.-Izard, C. E. (2001): *Family structure and the externalizing behavior of children from economically disadvantaged families. Journal of Family Psychology*, 15: 288–300

Devianțele din interiorul familiei

Consumul de substanțe de către părinți constituie, de asemenea, un factor de risc în încercarea de a consuma substanțe interzise. Este frecvent alcoolismul unuia dintre părinți, sau alte boli cronice. Devianța din interiorul familiei, respectiv obiceiurile nocive de consum cresc probabilitatea consumului de substanțe. Datele statistice¹¹ ne arată că pentru o mare parte dintre elevii de liceu nu sunt străine în familie unele forme problematice de comportament (țigara, consumul regulat de alcool, tentativă de sinucidere, pedeapsă cu închisoare, consum de droguri, etc.).

Consumul de substanțe interzise este cel mai răspândit în cercul acelor tineri în ai căror familii se consumă astfel de substanțe. Obiceiul nociv de a consuma substanțe nu doar de către părinți ci și de fratele mai mare este într-o relație semnificativă cu consumul de substanțe la adolescenți.

Fumatul în familie influențează cel mai puțin obiceiul de consum al tinerilor, dar într-o măsură mai mică sau mai mare, orice devianță crește probabilitatea consumării de substanțe interzise sau ilicite.

Dizarmoniile din cadrul familiei

Calitatea relației cu părinții este una dintre variabilele care influențează comportamentul tinerilor. Relațiile bune cu părinții reprezintă un factor protector, dar orice abatere de la aceasta duce la o relație în sens negativ și mărește riscul încercării de substanțe ilicite. De aceea este important ca adolescenții să poată discuta despre problemele lor cu părinții. Deci, este importantă siguranța atașamentului pentru un adolescent. Un atașament mai slab, sau lipsa atenției părinților, influențează consumul de substanțe la tineri.¹²

Conflictele familiale, relația negativă cu părinții sau între părinți, lipsa încrederii în familie, toate acestea se corelează pozitiv cu comportamentul problematic.¹³

Procentul nemulțumirii față de mamă este același la nivelul celor care consumă substanțe legale și ilicite, iar nemulțumirea față de tată este mai scăzută în rândul celor care consumă substanțe ilicite.¹⁴

¹¹ Pikó B. (2000): *Perceived social support from parents and peers: which is the stronger predictor of adolescent substance use? Substance Use and Misuse*, 35: 617–630

¹² Bahr S.J.: (2005.): *Parental and peer influences on the risk of adolescent drug use. The Journal of Primary Prevention*. 2005 nov. vol. 26/6 529–551

¹³ Fitzpatrick, K. M. (1997), *Idem*, 38: 131–148

¹⁴ Dekovic, M. (1999), *Idem*, 28:667–685

O familie coezivă, caracterizată prin interes ridicat al părinților pentru proprii copii, prin puternice sentimente de dragoste și o educație bazată pe respect, scad vizibil probabilitatea apariției unor comportamente antisociale. Pe de altă parte, exigența exagerată, pedepsele violente și lipsa iubirii stau în spatele multor forme de comportament nedorite.

Pe lângă climatul social negativ, *stilul de educare rigid, și protejarea exagerată* distruge etapele de adaptare ale tinerilor.¹⁵

Rezultate ale unor studii privind rolul familiei în consumul de substanțe interzise

În privința mediului familial al persoanelor consumatoare de diferite tipuri de droguri, dispunem de cele mai multe informații despre adolescenții care consumă opium.¹⁶ Despre consumul de stimulente și cannabis avem mai puține informații.

Persoanele consumatoare de opium își percep mamele ca fiind mai protectoare, mai controlabile, în comparație cu cei care consumă stimulente sau cannabis. În raport cu tatăl se leagă mai multe sentimente negative. Dependenții de opium sunt mai încărcați cu sentimente negative, își văd mai dușmănoase și mai dominante mamele lor. În rândul tinerilor consumatori de opium, procentul este mai mare la cei care trăiesc în familii monoparentale. În schimb procentul celor care trăiesc în familii complete, unite, este cel mai scăzut. Mamele ce impun bariere în autonomia copiilor pot juca un rol în blocarea procesului evoluției de autoreglare, în timp ce tatăl este un model negativ.

Printre *trăsăturile familiale ale persoanelor consumatoare de stimulente*, cel mai mult se remarcă factorii culturali, iar aceștia îngreunează descrierea trăsăturilor de familie specifice lor. În mare măsură putem presupune un mediu familial mai rece, mai distant, dar totodată mai puțin exigent. Lipsesc modelele părinților, nu s-au format idealurile personale, este slabă funcția „asupra eului”. În relație cu acest mediu parental mai rigid se află rănirea vieții intime, golul sufletesc, lipsa dorinței de a avea o relație. Ambianța familială de refuz, sărăcia sentimentală duce la sărăcirea

¹⁵ Jackson, C.-Henriksen, L.-Foshee, V. A. (1998): *The authoritative parenting index: Predicting health risk behaviors among children and adolescents. Health Education and Behavior*, 25: 321–339

¹⁶ Seldin, N.E. (1972): *The Family of the Addict: A Review of the Literature. The International Journal of the Addictions*. 7/1 p. 97–107

vieții sentimentale, la constrângerea, închiderea conflictelor, agresiunilor. Trăirea sentimentelor, atașamentul, vor provoca teamă pentru adolescent. Folosirea substanțelor stimulente va face posibilă trăirea acelor sentimente sau conflicte care doar astfel se pot trăi, fie că e vorba de intimitate, fie de agresiune. De mediul parental rece, de refuzare se poate lega problematica autoevaluării. Stimulentele au și aici un rol compensator.

Disponem de cele mai puține informații *despre mediul familial al tinerilor consumatori de cannabis*. Pe baza cercetărilor putem spune că mediul familial este asemănător cu al celor consumatoare de stimulente. O diferență este că ostilitatea părintească și controlul par a fi mai puțin accentuate.¹⁷ Relațiile de familie puțin coezive, golul relațiilor cu părinții caracterizează aceste familii. Acestora li se adaugă lipsa de interes a părinților, indulgența lor exagerată, afectează dezvoltarea idealurilor tinerilor. Mediul familial indulgent, presupune mai puțină tensiune interioară, mai puțină agresiune.

Bibliografie:

- [1] Banciu, Dan, Rădulescu, Sorin, Voicu, Marin, *Introducere în sociologia devianței*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1995.
- [2] Botescu, Mircea George, *Prevenirea delicvenței juvenile*, Editura Cartea Universitară, București, 2004.
- [3] Chipea, Floare, *Sociologia comportamentului infracțional*, Editura Isogep-Euxin, București, 1997.
- [4] Drăgan, Jenică, *Aproape totul despre droguri*, Editura Militară București, 1994.
- [5] Durkheim, Emile, *Sociologia devianței*, Editura Victor, București, 1998.
- [6] Ferreol, G., *Adolescenții și toxicomania*, Ed. Polirom, Colecția Collegium, Iași, 2000.
- [7] Pop, Octavian, *Drogurile, un flagel al lumii contemporane*, Editura Mirton, Timișoara, 2002.
- [8] Voinea, M., *Sociologia familiei*, Universitatea București, 1993.
- [9] Zivari M., Ruxandra, R., *Psihologie și psihopatologie în dependența de drog*, Editura Ars Docendi, București, 2002.

¹⁷ Hunt, D.B. (1974) *Parental permissiveness as perceived by the offspring and the degree of marijuana usage among offspring*. *Human Relations*, 27(3): 267–285